

NIKOLA PEJNOVIĆ: „Razmišljanja o ratu i revoluciji”

(Vojnoizdavački i novinski centar, Beograd, 1987)

Istek vremena je, oduvijek, bio najpouzdanije mjerilo vrijednosti jedne knjige. Svako djelo koje preživi autora vrijedno je poštovanja. Ono koje se pojavi poslije smrti autora, po pravilu, višestruko zadužuje svoju generaciju. Ponekad, i više od toga.

Takva knjiga je, ovih dana, izašla iz štampe. Upravo, na godišnjicu smrti njenog autora, Nikole Pejnovića, general-pukovnika, plemenitog čovjeka i velikog prijatelja mnogih.

Ideja nekolicine drugova da se izvrši izbor članaka, koje je autor objavio u raznim časopisima, i to štampa kao knjiga naišla je, svojevremeno, na odobravanje, naročito među onima koji su poznavali životni put i djelo autora. Bilo je opštepoznato i priznato da je Nikica Pejnović bio izvanredan poznavalac i tumač strategije narodnooslobodilačkog rata, originalni mislilac i nenametljivi stvaralac, čije smo nadahnute članke »grabili« da pročitamo, jer je u njima, uvijek, bilo nešto novo i nesvakidašnje. Još više su nas impresionirali njegovi referati i diskusije na naučnim skupovima, gdje se njegova riječ pratila sa najvećom pažnjom, dajući, često, ton raspravi i zaključcima.

Tek kad se javila ideja o štampanju knjige, kao da nam je »puklo« pred očima, te smo se zapitali: zar je moguće da čovjek koji je tako mnogo doprinio razvoju naše ratne vještine i »kolektivne vojne pameti« nije objavio nijednu svoju knjigu? Od obilja ideja koje je Nikica Pejnović ugradio u razvoj naše vojne nauke, neki bi izdali i objavili i desetak knjiga. Međutim, Nikica je bio osoben mislilac i vojni teoretičar. Bio je motivisan da istražuje i stvara, ali

preterano skroman da rezultate do kojih je dolazio populariše i štampa. Zato se, iako svjestan da je na izmaku života, u početku, opirao ideji o štampanju ove knjige. Sreća je što je, konačno, bila sputana njegova poslovična skromnost i što se, posljednjih dana njegova života, pristupilo sređivanju građe. Vrijedan pohvale je doprinos svakog onog ko je, na bilo koji način, učestvovao u pripremanju ovog, po mnogo čemu, osobenog izdanja.

Knjiga »Razmišljanja o ratu i revoluciji« obimno je i raznovrsno štivo. Ima oko 450 stranica, a građa je podjeljena u tri dijela. Prvi dio sadrži teme iz opšte vojne teorije. Drugi, oglede iz narodnooslobodilačkog rata, a treći osvrte na doktrine i strategije velikih sila. Ogledima iz strategije narodnooslobodilačkog rata dato je najviše prostora. Iz toga se, s pravom, može zaključiti da je težište na teorijskom uopštavanju ratne vještine narodnooslobodilačkog rata. To knjizi daje osnovno obilježje i čini je veoma privlačnom za sadašnje i buduće čitaoce.

Gledano vremenski radovi su nastali za posljednjih dvadesetak godina. Određenije, u periodu od 1965. do 1987. godine, tj. neposredno do smrti autora. Od toga, 26 naslova je štampano u razdoblju od 1979. do 1987, što ukazuje da je autor bio najproduktivniji u svojim najzrelijim godinama. To je period koji obuhvata nekoliko godina prije i poslije odlaska u penziju, koja je za njega predstavljala samo povoljnije uslove za rad i stvaranje.

Od ukupno 40 naslova, koje sadrži ova knjiga, 33 članka su objavljena u časopisu »Vojno delo«, a ostali u »Komunistu«, »Socijalizmu« i u dnevnim listovima. Često istovremeno u više glasila.

Kao što se vidi, Nikica Pejnović je dugo godina bio jedan od najaktivnijih saradnika časopisa »Vojno delo«. U istoj mjeri je, kao član i prvi i dugogodišnji predsjednik Savjeta časopisa »Vojno delo«, godinama konstruktivno radio na unapređivanju uređivačke politike i dao vidan doprinos izrastanju »Vojnog dela« u savremeni i u svijetu zapaženi vojni časopis. Otuda su svi razvojni problemi i usponi časopisa, za posljednjih petnaestak godina, najneposrednije vezani i za ime generala Pejnovića. Odmjeren i mudar, vodio je časopis razborito i sa neugašenom čežnjom da se osvoji novo i protumači nepoznato.

*

Prvoj glavi je posvećeno 50 stranica a, kao što rekosmo, odnosi se na opštu vojnu teoriju. Po sadržaju i prostoru to predstavlja veoma prikladan i uvjerljiv teorijski okvir djela. Članci su vremenski nasta-

jali (i štampani) u doba kad su opisani problemi bili u društvu aktuelni. To se odnosi i na sve ostale autorove radove, iz čega se može zaključiti da je on bio u matici vojnonaučnog istraživanja u našoj zemlji. Tijesno povezan sa životom i praksom, ali uvijek spreman da ih teorijski osmišljava i tumači — ne zanemarujući iskustva i prošlost — naročito iskustva iz narodnooslobodilačkog rata.

U članku *O koncepciji opštenarodne odbrane* sublimirane su sve bitne ideje za koje se autor zalagao i u ostalim radovima za sve vrijeme svog plodnog stvaralaštva. Ideju vodilju predstavlja teza da su nepobjedive one oružane snage koje su nikle iz naroda i koje se oslanjaju na svoj narod. Geslo klasika marksizma — da je svaki građanin vojnik i svaki vojnik građanin — autor nadahnuto primjenjuje na naše današnje uslove. Nepokolebljivo se zalaže za podruštvljavanje opštenarodne odbrane u svim domenima: u oblasti vojne organizacije, rukovođenja, komandovanja, ratne vještine itd. U tom pogledu je bio jedan od naših avangardista, čije su ideje, često, išle ispred vremena. U ovome, kao i mnogim drugim radovima, teorijski dokumentovano je ukazivao zašto je uskovojni koncept odbrane prevaziđen, naročito za naše savremene uslove. Pri tome se uvijek oslanjao na iskustva iz našeg narodnooslobodilačkog rata, ali im nije robovao.¹ Ona su mu služila kao inspiracija i polazište.

U drugoj polovini 60-ih godina u žiži naših teorijskih rasprava bili su i opšti problemi naše vojne nauke: pojam, predmet, sadržaj i klasifikacija. Nešto kasnije, oblici rata i oružane borbe. Autor se i time bavi. Kao vrstan poznavalac stranih vojnih doktrina i strategije on analizira njihova rješenja i ukazuje na istorijski razvoj teorije ratne vještine. Uz priznavanje Klauzevicu za doprinos u razvoju teorije ratne vještine, autor, kao dobar poznavalac istorijskog materijalizma i dijalektičar, obrazlaže u čemu su nastale istorijske promjene, te se i vojna teorija konstituisala u vojnu nauku. To interpretira argumentovano i uvjerljivo. Naročito, oblike rata i oružane borbe. Istina, ne moramo se u nekim tvrdnjama složiti sa autorom, ali mu se ne može osporiti da svoje teze i tvrdnje argumentovano obrazlaže. Slobodno se može reći da je uspio da ih izvede na rang jedne dosta koherentne teorije rata i strategije, čija su okosnica stavovi i opredjeljenja naše strategije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

¹ »Ukratko, iskustva NOR-a u taktičkom, operativnom i strategijskom pogledu moraju predstavljati značajnu i uvek prisutnu veličinu i komponentu, na kojoj, pored ostalih, nastavljamo i razrađujemo teoretski i praktično naše sadašnje, goruće probleme opštenarodne odbrane.« Nikola Pejnović, *Razmišljanja o ratu i revoluciji*, Vojnoizdavački i novinski centar, Beograd, 1987, str. 52.

Polovinom 70-ih godina u našim oružanim snagama postaje aktuelno izučavanje i primjena metodologije naučnog istraživanja. Sa zanosom mladića, general Pejnović se uključuje u tu novu oblast i objavljuje na tu temu dva rada: *Neki metodološki pristupi u sintetičkom oblikovanju strategijskih iskustava NOR-a* i *Metodološki pristup istraživanju Titovog vojnog dela*.² Pri tome je potrebno istaći dvije stvari. Prvo, upoznavanjem metodologije naučnog istraživanja, autor proširuje i produbljuje svoje dugogodišnje istraživačko iskustvo — što će mu olakšati dalji teorijski rad. Drugo, treba zapaziti da je autor nastojao da pomogne drugima, pišući kako principe naučne metodologije primjenjivati na vojnostrategijske probleme narodnooslobodilačkog rata. Dakle, na njegovu neizostavnu temu — narodnooslobodilački rat — od koga je uvijek polazio i kome se često vraćao.

Komentarišući prvu glavu moram istaći i jednu manjkavost koja je promakla priređivaču i izdavaču prilikom prikupljanja i izbora građe za studiju. Radi se o tome da je autor ostavio više lekcija iz strategije našeg narodnooslobodilačkog rata koje su se godinama koristile kao neizostavno štivo u Školi narodne odbrane i Višoj vojnoj akademiji. Velika je šteta što te lekcije nisu štampane u ovoj knjizi, jer bi im bilo mjesto u prvoj glavi, a služile bi kao interesantan dokaz o razvoju teorije strategije, a i samog autora.

*

Druga glava — Ogledi iz strategije NOR-a tematski je raznorodna. Osim istraživanja i obrade taktičkih i strategijskih problema našeg narodnooslobodilačkog rata i naše savremene ratne vještine, u njoj su obuhvaćeni komentari i prikazi: Titovog vojnog djela (7 naslova), Kardeljev doprinos vojnoj nauci (3 naslova), te prikazi knjiga — Viktora Bubnja: »Doktrina pobjede«; Vladimira Dedijera: »Novi prilozi za biografiju Josipa Broza Tita«; Veselina Đuretića: »Saveznici i jugoslovenska ratna drama«; Velimira Terzića: »Slom Kraljevine Jugoslavije 1941« i Ficroja Maklejna: »Josip Broz Tito«.

Mislim da bi bilo bolje da su komentari i prikazi knjiga dati u odvojenoj glavi, jer predstavljaju poseban književni žanr, a sa staništa sistematizacije podjela bi bila jasnija i funkcionalnija.

² U knjizi su ovi, kao i neki drugi naslovi izmjenjeni u odnosu na naslove radova objavljenih u »Vojnom delu«, za što smatramo da nema uvjerljivih razloga.

Ova glava je za svakog ko se bavi razvojem naše ratne vještine, a posebno izučavanjem Titovog vojnog djela i iskustava iz našeg narodnooslobodilačkog rata — prava riznica. Ona će biti nezaobilazno štivo za sve koji se na bilo koji način bave vojnim djelom. Posebno može biti koristan model i uputstvo kako se teorijski uopštava ratna praksa i kako se primjenjuje na savremene uslove.

Analiza specifičnosti ustanaka u Jugoslaviji, karakterističke strategije narodnooslobodilačkog rata, strategijska upotreba oružanih snaga u narodnooslobodilačkom ratu, princip vojnog organizovanja u narodnooslobodilačkom ratu — bili su česta tema saopštenja i rasprava na naučnim skupovima i savjetovanjima na kojima je značajan doprinos dao general Pejnović. O njima se detaljno raspravlja u ovoj glavi. Strategijski aspekt svih tih problema i njihov uticaj na našu današnju strategiju i doktrinu uspješno je interpretiran i teorijski zaokružen. Ovaj dio je nerazdvojno povezan sa Titovim vojnim djelom — u istoj mjeri u kojoj se ne može odvajati narodnooslobodilački rat od Tita. U tome je autor izuzetno dosljedan.

Članak *Bitne odrednice Titove strategije u narodnooslobodilačkom ratu*, napisan povodom Titove smrti, predstavlja do danas neprevaziđeno štivo. U njemu se, pored ostalog, analiziraju bitne determinante rata i revolucije. Polazna tačka razmatranja nalazi se na filozofskom nivou, što znači da se pošlo od istorijsko-materijalističke i konkretno dijalektičke prirode predmeta. Odbacujući slijepi i fatalistički determinizam, autor kaže: »Usudujem se da kažem da u tom smislu filozofski krug mišljenja u marksizmu nije zatvoren i sva pitanja nisu do kraja artikulirana na dovoljno jasan i zadovoljavajući način za sadašnji stepen saznanja. Teorijsko-filozofski spoj između prvog postulata, po kome je čovek tvorac istorije i, drugog, da uslovi i istorija stvaraju čoveka, *ostavlja prazninu koja će stimulirati* (podvukao S. I.) daljnje misaone prodore u zakone prirode i društva i u dosledniju interpretaciju čovekove istorije i određeniju meru dijalektičke međuzavisnosti uslova i volje.«³

Kad se radi o determinantama naše strategije u narodnooslobodilačkom ratu, u cjelini ćemo se složiti sa autorom da je u neposrednom koncipiranju i stvaralačkom razvoju te strategije istorijsku ulogu imala Titova ličnost. To je nesporno. Neka ne bude neskromno ako u ovoj prilici dodamo da je general Pejnović svojim naučnim istraživanjem narodnooslobodilačkog rata i Titovog vojnog djela u

³ N. Pejnović, *Isto*, str. 10.

mного čemu i sam doprinio razumjevanju strategije narodnooslobodilačkog rata i socijalističke revolucije.

U kojoj mjeri je autor spregao u nerazdvojnu cjelinu razvoj narodnooslobodilačkog rata, naše aktuelne vojnostrategijske probleme i Titovo stvaralaštvo u narodnooslobodilačkom ratu i kasnije, najbolje ilustruju i ostali naslovi, sadržani u drugoj glavi: *Specifičnosti Titovih pogleda na ustanak; Originalnost Titovog vojnog stvaralaštva; Bitke na Neretvi i Sutjesci u svetlosti Titovih »Sabranih djela«; »Sabrana djela« Josipa Broza Tita ulivaju respekt naučne objektivnosti i stvaralačke solidnosti; Pobjeda i Tito* itd.

Za istraživanje i uspješno tumačenje Titovog vojnog djela general Pejnović je dobio najviše priznanje u JNA — Nagradu »22. decembar«, što je u javnosti primljeno veoma dobro.

Ko je sa Nikicom Pejnovićem bio samo jednom u društvu mogao se uvjeriti da je bio veliki humanista, zaljubljenik mira i demokratije. Iznad svega nepokolebljiv u odbrani nezavisnosti, slobode i socijalizma u Jugoslaviji. Zato nas ne treba čuditi što sve njegove radove prožimaju te ideje i na njima razrađene naučne teze. Sve to je neizostavno vezano za revoluciju i Tita.

General Pejnović je, takođe, pasionirano istraživao i doprinos Edvarda Kardelja razvoju vojne misli. Iz toga istraživanja nikla su tri rada: *Kardeljev doprinos makrsističkoj teoriji o socijalizmu i ratu; Elementi vojne strategije u stvaralaštvu Edvarda Kardelja i povodom smrti E. Kardelja, članak pod naslovom Epohalan doprinos teoriji rata i revolucije.* Za dobre poznavaoce ličnosti i naučnog doprinosa generala Pejnovića u istraživanju Kardeljevih djela to nije bilo ništa neobično. Znali smo da se Nikica Pejnović divio marksističkim analizama i dijalektičkom duhu Edvarda Kardelja. Neumoran i u stalnom traganju za novim Kardelj je plijenio pozornost autora. Kardeljeva razmišljanja o vojnim problemima bila su, po pravilu, društveno-politički duboko zasnovana i markistički osmišljena. To je generala Pejnovića posebno impresioniralo, jer se i sam trudio da idejno i politički što bolje utemelji svoje analize. Ako bismo tražili osnovnu karakteristiku naučnoistraživačkog rada generala Pejnovića, onda bi se ona, vjerovatno, mogla svesti na sljedeće: marksistički pristup pojavama i problemima i stalna briga da društvena dimenzija vojnih problema ne ostane, u bilo čemu, prikraćena. Ovakvim sklonostima autora objašnjava se i afinitet prema Kardeljevim analizama vojnih problema.

U ostalim prikazima knjiga (V. Bubnja, V. Dedijera, V. Terzića i ostalih) date su zapažene vojnostručne kritike tih radova. Njih su,

podjednako rado čitali, ne samo u vojnoj sredini već, istovremeno, i cijeloj zemlji. Kritičkim prikazima knjiga iz narodnooslobodilačkog rata i socijalističke revolucije, autor je stekao zavidan ugled vojno-stručnog i književnog kritičara i u toj oblasti spisateljskog rada. To je bilo moguće postići zahvaljujući širokom marksističkom obrazovanju i velikoj opštoj i vojnoj kulturi. Drugim riječima, general Pejnović je bio srećan spoj opšte i vojne kulture.

Nikica Pejnović je umio da govori i piše o najdelikatnijim stvarima, a da nikog ne uvrijedi. Ljubomorno je čuvao integritet ličnosti svakog autora, čije djelo je komentarisao. U to nas najbolje uvjeravaju prikazi knjiga koji su štampani u drugoj glavi. Iz njih se vidi da ima pojava koje energično osuđuje i nemilosrdno raskrinkava. To se, u prvom redu, odnosi na nacionalistička zastranjivanja; tendenciozna iskrivljavanja narodnooslobodilačkog rata, socijalističke revolucije i Titovog vojnog stvaralaštva. On progoni površnost i neznanje, a beskompromisan je prema pokušajima, makar i stidljive, rehabilitacije četnika i ustaša. Sa tih pozicija strpljivo i argumentovano je ukazivao na pouke istorije i projicirao razvoj u budućnost.

Autor je uvijek odmjerjen, ali jasan i argumentovan. Ne ustručava se da govori o stvarima koje, trenutno, nisu shvaćene ili zvanično dobro gledane. Uvijek se trudi da istim aršinom, argumentovano i principijelno odvoji prihvatljivo od neprihvatljivog, dobro od lošeg. Zato za njega i nije bilo tabu-tema i nedodirljivih ljudi.

Najbolju ilustraciju za to čini kritički prikaz knjige Velimira Terzića »Slom Kraljevine Jugoslavije 1941«. To izdanje je svojevremeno izazvalo kontroverzne komentare i ocjene, sa tendencijom podjele na nacionalno-teritorijalnoj osnovi. Kritička analiza generala Pejnovića definitivno je otklonila sve nesuglasice i dileme, te je podjednako dobro primljena u svim krajevima Jugoslavije.

Ništa manje značajno nije ukazivanje autora na jednostrane i, ponekad, ishitrene interpretacije Vladimira Dedijera u knjizi »Novi prilozi za biografiju Josipa Broza Tita«. Takođe, zaobilaženje istorijskih činjenica i, naročito, odnos Veselina Đuretića prema četničkom pokretu u Srbiji u njegovoj knjizi »Saveznici i jugoslovenska ratna drama«.

Dobro je što su priređivači zaključili drugu glavu sa nekoliko naslova u kojim se autor bavio problemima taktike. Iskustva ustanaka u Lici, iskustva 6. ličke proleterske divizije u Četvrtoj neprijateljskoj ofanzivi potvrđuju da se autor podjednako uspješno bavio

i razradom taktike. Ovo je tim značajnije što je — kao borac i politički komesar 6. ličke divizije — neposredno uopštavao lična i iskustva svoje jedinice.

Ipak, ostali bismo dužni autoru ako ne bismo izdvojili i, makar, sa nekoliko rečenica prokomentarisali njegov govor u Karlovcu, prilikom proslave 35-godišnjice formiranja 6. ličke proleterske divizije »Nikola Tesla«. ⁴ Nije to bila samo uvjerljiva interpretacija borbenog puta i doprinosa 6. ličke divizije našem narodnooslobodilačkom ratu. Bio je to poetski sročeni esej revoluciji, pobjedi i Titu, koji je od početka do kraja pun emocionalnog naboja ali zasnovanog na čvrstim istorijskim činjenicama i saznanjima. Tako nadahnut i na nauci zasnovan govor može u svim istorijskim epohama da posluži kao rodoljubivo štivo.

*

U trećoj glavi, pod naslovom Osvrt na svetska vojna zbivanja, pretežno se govori o doktrini i strategiji velikih sila. Njihov razvoj se prati od perioda nuklearne odmazde pa do kosmičke odbrane, popularno nazvan »rat zvijezda«. U poređnom analizom oružanih snaga SAD i SSSR-a, prate se krizna područja i način ugrožavanja mira u svijetu. U tom kontekstu, autor sa posebnom pažnjom prati položaj malih i nesvrstanih zemalja i načine ugrožavanja njihove slobode i nezavisnosti.

Problemima odbrane nesvrstanih zemalja, autor je posvetio tri rada: *Oblici i učestalost agresija na nesvrstane zemlje; O ulozi oružanih snaga u socijalističkim preobražajima (društva) i O nekim tokovima savremene vojne misli.* Osim toga, fragmentarno se tretiraju problemi odbrane nesvrstanih zemalja i u svim ostalim dijelovima ove knjige.

General Pejnović je bio jedan od prvih zagovornika ideje o održavanju naučnog skupa vojnih teoretičara nesvrstanih zemalja, što bez sumnje govori o njegovoj dalekovidosti i realnom predviđanju toka zbivanja. Da je to tačno govori i činjenica da su upravo, ovih dana u toku pripreme za prvi takav simpozij, koji će se, uskoro, održati u našoj zemlji.

⁴ Govor je u ovoj knjizi objavljen pod naslovom »Časno i herojsko ime u analima oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije«, str. 311.

Kao vrsnom teoretičaru, Nikici Pejnoviću nisu mogle nezapaženo proći ni osobenosti organizacije, naoružanja i strategije francuskih oružanih snaga, o čemu se, takođe, u ovoj knjizi detaljnije piše.

Osuda rata, naročito nuklearnog, i briga za slobodu i nezavisnost malih i nesvrstanih zemalja osnovna je premisa u svim radovima koje sadrži treća glava. To najpotpunije odražavaju članci: *Nuklearne strategije i razoružanje* i *Kosmička odbrana i strategijska ravnoteža*. Ovaj posljednji članak, u kome je demistificirao američku strategiju »rat zvijezda«, izazvao je veliku pažnju u svijetu, te je francuski institut za strategijska istraživanja ponudio autoru da na temu *Američka strategija — rat zvijezda* održi uvodni referat na međunarodnom naučnom skupu u Parizu. To je prihvaćeno i referat je dostavljen naučnom skupu, i pored toga što mu general Pejnović — već skrhan bolešću — nije mogao prisustvovati. Referat je bio dobro primljen i kasnije štampan u mnogim stranim i našim časopisima. Ujedno, to je bio posljednji naučni rad generala Pejnovića.

S pravom se kaže da čovjek živi onoliko koliko je njegov životni put ostavio traga u ljudima i vremenu. Polazeći od toga, još dugo, i sa ponosom, družićemo se sa Nikicom Pejnovićem. Pouzdanijeg i boljeg spomenika nije mogao ostaviti iza sebe. Nadam se da će tako rezonovati ne samo današnja već i buduće generacije.

General-pukovnik
u penziji

STEVO ILIĆ

S U M M A R Y

Nikola PEJNOVIĆ: »RAZMIŠLJANJA O RATU I REVOLUCIJI« (Reflections on War and Revolution)

(Vojnoizdavački i novinski centar, Beograd, 1987)

A little less than a year from the death of Colonel General Nikola PEJNOVIĆ has been printed his book *Razmišljanja o ratu i revoluciji* (Reflections on War and Revolution). The book is a collection of works of different authors, most of them published in the magazine *Vojno delo*.

The 450 pages of the book are divided to three parts. The first part contains general military history texts, the second part comprises essays on the Yugoslav national liberation war, and the third part — reviews and comments on doctrines and strategies of big powers.

Since the essays on the strategy of the national liberation war have been allotted the largest space in the book, the conclusion is obvious that

the main accent was placed on the theoretical generalization of the art of war as developed and applied in that war. In addition to the studies of tactical and strategic problems of the NLW and modern art of war, this part comprises comments on Tito's military works and on Kardelj's contribution to military science; also presentation of books: Viktor BUBANJ, *Doktrina pobede* (Doctrine of Victory); Vladimir DEDIJER, *Novi prilozi za biografiju Josipa Broza Tita* (New Contributions for the Biography of Josip Broz Tito); Veselin ĐURETIĆ, *Saveznici i jugoslovenska ratna drama* (Allies and the Yugoslav War Drama); Velimir TERZIĆ, *Slom Kraljevine Jugoslavije 1941.* (Collapse of the Kingdom of Yugoslavia in 1941); and Sir Fitzroy Maclean, *Josip Broz Tito*.

The third part of the book mostly contains reviews and comments on doctrines and strategies of big powers, starting from the strategy of *nuclear relatiation* period and through to the *space defence* strategy. Crisis regions and ways and manners of endangerment of the world peace are reviewed, with a parallel analysis of the armed forces of the USA and the USSR. In this context, the author pays a particular attention to the positions of small and nonaligned countries and to the ways in which their freedom and independence are being threatened.

R É S U M É

Nikola PEJNOVIĆ: »RAZMIŠLJANJA O RATU I REVOLUCIJI«

(»Considérations sur la guerre et la révolution«)

(Vojnoizdavački i novinski centar, Beograd, 1987)

A une année près depuis la mort de l'écrivain, le général d'armée Nikola Pejnović, est sorti sous presse son livre *Les considérations sur la guerre et la révolution*. Dans ce livre se trouvent réunis les écrits de l'auteur dont la majeure partie furent publiés par la revue »Vojno delo«.

Le livre comprend 450 pages et ces matières sont réparties en trois chapitres. Le premier chapitre contient les textes du domaine de l'histoire militaire générale, le second des essais sur la GLN, alors que le troisième chapitre représente les aperçus de l'auteur des doctrines des grandes puissances.

Le plus d'espace est réservé aux essais sur la stratégie de la GLN, et on peut en conclure que le principal accent est mis sur la généralisation théorique de l'art militaire de la GLN. Outre les recherches et l'étude des problèmes tactiques et stratégiques de la GLN et de l'art militaire moderne, cette oeuvre comprend aussi les commentaires et les comptes rendus portant sur: l'oeuvre militaire de Tito; la contribution de Kardelj à la science militaire; comptes rendus des livres suivants: Viktor Buban, *La doctrine de la victoire*; Vladimir Dedijer, *Nouvelles contributions à la biographie de Josip Broz Tito*; Veselin Đuretić, *Les alliés et le drame de guerre yougoslave*; Velimir Terzić, *La débâcle du royaume de Yougoslavie en 1941*, et Sir Fitzroy Maclean, *Josip Broz Tito*.

Dans le troisième chapitre, il est essentiellement traité de la doctrine et de la stratégie des grandes puissances, depuis la période de la *représaille nucléaire* à la *défense spatiale*. Par une analyse parallèle des forces armées des USA et de l'URSS, l'auteur traite des régions des crises et des moyens par lesquels est menacée la paix dans le monde. Dans ce contexte-là, l'auteur suit avec une attention spéciale la position des pays petits et non-alignés, ainsi que les manières dont sont menacées la liberté et l'indépendance de ces derniers.

РЕЗЮМЕ

Никола ПЕЙНОВИЧ: „РАЗМЫШЛЕНИЯ О ВОЙНЕ И РЕВОЛЮЦИИ“
(Војноиздавачки и новински центар Београд, 1987)

Неполный год после смерти автора, генерал-полковника Николы Пейновича, вышла из печати книга „Размышления о войне и революции“. В книге собраны произведения автора, большинство из которых опубликовано в журнале *Военное дело*.

В книге, имеющей 450 страниц, материал разделяется на три части. Первая часть содержит тексты, посвященные общей военной истории, вторая — очерки народно-освободительной войны, третья — взгляды на доктрины и стратегии великих держав.

Самое большое пространство выделяется для тематики, посвященной вопросам стратегии народно-освободительной войны, на основании чего можно сделать вывод, что главное внимание уделяется теоретическому обобщению военного искусства народно-освободительной войны. Наряду с исследованием и обработкой тактических и стратегических проблем народно-освободительной войны и современного военного искусства, в этой части охватываются комментарии и разборы: военного дела Тито, вклада Карделя в военную науку; книги Виктора Бубаня *Доктрина победы*; Владимира Дедиера *Новые факты для биографии Иосипа Броза Тито*; Веселина Джуретича *Союзники и югославская военная драма*; Велимира Терзича *Разгром Королевства Югославии 1941*; сэр Фицроя Меклина *Иосип Броз Тито*.

В третьей части преимущественно речь идет о доктрине и стратегии великих держав, начиная с периода ядерного возмездия, вплоть до космической обороны. Сравнительным анализом вооруженных сил США и СССР освещаются кризисные районы и способы постановки под угрозу мира во всем мире. В этом контексте автор с особым вниманием рассматривает положение малых и неприсоединившихся стран и способы постановки под угрозу их свободы и независимости.